

Ki tud itt húsz-huszonöt év múlva latinul?

A latintanulás mai lehetőségei és a jövő kilátásai

Mintegy harminc latin szakos tanár gyűlt össze a minap a DAB Székház Holló László termében, hogy arról tanácskozzon, hogyan lehet ma Debrecen és tágabb környéke gimnáziumaiban latin nyelvet tanulni annak, aki mindenáron azt szeretné. A mai oktatási rendszerben ugyanis igazgatók, tanárok, szülők és diákok különleges erőfeszítése és összefogása szükséges ahhoz, hogy egy-egy elszánt diák az iskolában latint tanulhasson, abból jegyet szerezzon, érettségizzen.

A korábbi helyzet, amikor Debrecen szinte mindegyik és a vármegye több gimnáziumában évfolyamonként egy-egy csoport tanult második idegen nyelvként latint, a múlté. Elsöpörte egyrészt a haszonelvű, gyakorlatias közgondolkodás, ami szerint a latin, s vele a latinos műveltség a haszon nélküli dolgok osztályába tartozik, másrészt az sem kedvezett a csoportok indításának, hogy a latint tanulni kívánó tanulók száma ma már nem éri el az élő nyelveket tanulók átlagos csoportlétszámát, így a közoktatás számára kevésbé gazdaságos. Debrecenben és a vármegyében 2015-ben még hét gimnáziumban tanulták második idegen nyelvként a latint,¹ ma – kilenc év múlva – háromban: a Csokonai Vitéz Mihály Gimnáziumban, a berettyóújfalui Arany János Gimnáziumban és a hajdúböszörményi Bocskai István Gimnáziumban. Ez a korábbi 31 iskolai latin csoporttal szemben ma összesen 6 csoportot jelent. Kész csoda, hogy az országos latin nyelvi versenyeken ennek ellenére rendszeresen vannak helyezést elérő diákok Debrecenből vagy a vármegyéből, sőt a legjobbak nemzetközi versenyre is kijutnak. Különösen a Tóth Árpád Gimnázium és a Svetits Gimnázium jár élen e mezőnyben: a csoda mögött a diákok kitartásán túl a latint tanító szaktanárok vonzereje, valamint az iskola és a család támogató magatartása áll. A diákok ezekben az intézményekben szakköri formában, illetve egyéni felkészítéssel tanulhatnak latint, tehetnek osztályozó vizsgát, érettségizhetnek. Szakkör működik Hajdúszoboszlón a Hőgyes Endre Gimnáziumban és a debreceni Csokonaiban, a 2025 szeptemberében kezdődő tanévtől pedig várhatóan az Ady Gimnáziumban is. A szomszédos Jász-Nagykun-Szolnok vármegyében a Tiszaparti Katolikus Gimnáziumban mind a négy évfolyamon van latin nyelvi csoport, s különórán tanulhatnak latint a Verseghy Gimnáziumban is. A solnoki diákok is sikeresen szerepelnek a latin nyelvi versenyeken, nemzetközi szinten is, köszönhetően tanáraik elkötelezettségének. A szintén szomszédos Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyében ennél rosszabb a helyzet, nagynevű gimnáziumaikban már sehol nem tanítanak latint. A fenti áttekintésből az is leszűrhető, hogy latin tanulására ma a legkiválóbb, leginkább motivált diákok vállalkoznak, számuk azonban kevés.

Márpedig Debrecenben, a vármegye szellemi központjában, de a szélesebb régióban is vannak bizonyos munkakörök, ahol szükség van latintudásra. Ha számba vesszük, hogy a debreceni egyetemen az elmúlt 30-35 évben a latin szakot különböző más szakokkal párosítva elvégzők ma hol dolgoznak, azt látjuk, hogy nagy számban vannak köztük levéltárosok, múzeológusok, szakkönyvtárosok, egyetemi oktatók, kutatók: történészek, irodalomkutatók, nyelvészek (angol, magyar, olasz), latin szaknyelvet oktató tanárok, az utóbbiak munkájára különösen az egészségügy területén van nagy igény, ahol évente több mint másfél ezer (!) hallgatót tanítanak. Az idősebbek közül többen vezető beosztást töltenek be, egyetemi tanárok, levéltár- és intézetigazgatók, gyűjteményvezetők stb. Debrecenben ma minden latinigényes munkahelyen ritka kivétellel az itteni egyetemről kikerült, jól felkészült szakemberek tevékenykednek, sőt jut belőlük a budapesti, miskolci, egri egyetemekre is. S a most aktív nemzedék előtt járók hasonló pályákat töltöttek be, közülük többen ma is tevékeny

¹ Forrás: Debreceni Szemle 2016/1. 79–80.

résztevői a szellemi életnek. Ha azonban a gimnáziumokból elapad az utánpótlás, a mai szakembergárda fölött pedig eljárt az idő, ez a réteg a régió szellemi életéből a következő húsz-huszonöt évben szinte teljesen el fog tűnni, vagy alig egy-két képviselője marad mutatóban. Vajon ez a kérdés csak a mai latin szakos tanároknak fontos?

A Debreceni Egyetem most nemes gesztust tett annak érdekében, hogy arra ösztönözze az oda felvételiző hallgatókat, tanuljanak középiskolás korukban latint. A latin állami nyelvvizsga – más nyelvekével egyezően – eddig is pontot ért általában, de ezen a téren új az, hogy 2025-től az orvoskarra pályázók is pontot szerezhettek vele, amire korábban nem volt lehetőségük. Így ekkortól az egyetem 13 kara közül 12-n használhatják pontszerzőnek a latint a felvételizők. (A Zeneművészeti Karon kizárólag gyakorlati vizsga alapján lehet felvételt nyerni, ott intézményi pont nem adható.) A 2025-ben induló tanév felvételi eljárásában az egyetem által adható úgynevezett intézményi pontokból a latintudással szintén több karon – karonként eltérő mértékben – lehet pontot szerezni akkor is, ha nincs nyelvvizsgálója belőle a felvételre jelentkezőnek. Pontot kaphatnak a latin emelt szintű érettségiért (négy karon), de már négyéves, osztályzattal igazolt latintanulásért (öt karon), és a középszintű latin érettségiért is (hat karon). A latinért kapott pontokat természetesen csak egy jogcímen lehet igénybe venni. Mindez bátoríthatja az egyetemre pályázókat a középiskolai latintanulásra, ami megkönnyíti az egyetemi tanulmányokhoz több helyen (különösen az orvosi és egészségtudományi, jogi, igazgatási, bölcsész területeken) szükséges latin nyelvi ismeretek megszerzését.²

És mit tehetnek a gimnáziumok? Először is azt, hogy ahol ma lehetőséget biztosítanak a latin tanulásra bármelyik fenti formában, feltétlenül őrizzék meg. Másodsor azt, hogy ahol van latin szakos tanár, de nincs mód második idegen nyelvként latint tanítani, ott megteremtik annak lehetőségét, hogy például a szakköri formában latint tanuló diákjuk osztályozó vizsgát tehessen, érettségizhessen, versenyeken szerepelhessen. Ehhez az szükséges, hogy az intézmény **helyi tantervében** (Pedagógiai Program) **szerepeljen** a latin nyelv oktatása és követelményrendszere, mert ekkor jogosult az iskola arra, hogy az adott tantárgyból osztályozó vizsgát szervezzen. Ez arra is feljogosít, hogy más iskola diákját fogadják vendégtanulónaként, aki osztályozó vizsgát, majd érettségit szeretne tenni latinból és a saját iskolájában azt nem teheti meg. Jelenleg – a már említett három gimnáziumon túl, ahol második idegen nyelvként ma is tanulható a latin –, ez a feltétel a Tóth Árpád Gimnáziumban és a Svetits Gimnáziumban valósul meg. Várhatóan 2025 szeptemberétől az Ady Gimnázium is csatlakozik az előbbiekhöz. Ezeket az utakat törvények szabályozzák, s bár nem mindig könnyű eligazodni rajtuk, a latintanárt kárpótolja az az öröm, hogy tanítványai szép sikereket érnek el vagy egyszerűen csak szeretnének az európai kultúra e hagyományában otthonosan mozgó fiatalok lenni. Mert minden más kulturális vagy kultúraellenes áramlat ellenére vannak ilyen fiatalok, amint a versenyeken szereplők azt példázzák. Végül szabadjon leírni, hogy Debrecen művelődési hagyományaihoz és a jövő szellemi légköréhez is minimálisan illő lenne, ha legalább egyetlen gimnáziumában lehetne a latint hosszú távon második vagy harmadik idegen nyelvként – akár az élő nyelvekével kisebb létszámú csoportban – tanulni. Nem utolsó sorban így biztosítható lenne a latin szakos egyetemi hallgatók tanítási gyakorlatának helye is.³

Epilógus

² A részletes szabályozás elérhető a Debreceni Egyetem honlapján, illetve közvetlenül is lehet érdeklődni a DE oktatási főigazgatójánál.

³ A cikkben szereplő tények, megállapítások a latintanárok tanácskozásán elhangzott előadásokon alapulnak, a javaslatok az ott közösen kialakított álláspontot képviselik. A tanácskozás részletes programja elérhető következő címen: <https://tab.mta.hu/debreceni-teruleti-bizottsag/esemenyek/latin-az-elpusztithatatlan-kisertet-cimu-szakmai-tanacskozás>.

Néhány nappal a tanácskozás után a debreceni Csokonai Vitéz Mihály Gimnáziumból kaptuk a hírt, hogy az intézmény igazgatójának támogatásával 2024 szeptemberétől városi szintű latin nyelvi szakkör indulhat heti két délutáni foglalkozással az iskola latin szakos tanárának vezetésével. Ezzel bővülnek annak lehetőségei, hogy a „latintalan” gimnáziumok tanulói, ha szeretnék, tanulhassák a latin nyelvet és kultúrát. A szakkörön a gimnáziumi tananyagot tanulják a diákok, és osztályozó vizsgát, majd érettségit is tehetnek. Az érdeklődők már most, a tanév végéig (július 5) jelentkezhetnek a Csokonai Gimnáziumban, illetve csatlakozni lehet még a jövő tanév közvetlen kezdete előtt is. Köszönet érte a Csokonai Gimnázium igazgatójának és latintanárának!

M. Nagy Ilona
a DAB Klasszika-filológiai munkabizottság titkára

Szilágyi Ilona
a Kossuth Lajos Gyakorló Gimnázium ny. latin vezetőtanára